

8. Všetky miestne školy ako i školy v okolí sú v poriadku a vyučuje sa na nich.
9. Prevedený bol súpis všetkých mužských obyvateľov vo veku od 18—45 rokov.
10. Prevedené boly súpisy škôd, zapríčinených nemeckým okupačným vojskom ako i vojskom ruským.

11. So stránky zdravotníckej bola založená malá nemocnica za vedenia št. obv. lekára. V pláne je očkovanie proti týfu a dyzenterii.

Niektoré nejasné nám body ako i budúca práca, smernice o tejto zistíme pri návšteve u Delegácie osobne.

Chceme pracovať tak, aby sme uchránili náš ľud od ďalších škôd a položili pevné základy budúcnosti v rámci Československej republiky. Prosíme preto o Vašu podporu, aby sme čo najrýchlejšie dosiahli spoločného cieľa — pokoja a práce.

Za Národný výbor:

L. S.

Mesto Spišské Vlachy

Okres: Spišské Vlachy

dva nečitelné podpisy

ASNR Bratislava, Košice 1945, čj. 66/45-prez. Orig.

[160]

1945, 12. únor. Košice. — *Sdělení předsednictva delegace SNR pro osvobozené území vládnímu delegátu pro správu osvobozeného území, v němž Slovenská národní rada žádá znovu důrazně respektování svých pravomocí.*

Veľavážený pán minister, dovoľujeme si Vás oboznámiť so stanoviskom predsedníctva Slovenskej národnej rady, delegácie pro oslobodené územie — zo dňa 8. februára 1945, týkajúcim sa pomeru Slovenskej národnej rady k vládnemu delegátovi a k jeho úradu. Vo svojom jednomyseľnom usnesení zo dňa 29. septembra 1944¹ Slovenská národná rada vykonáva, pokiaľ bude vykonávať všetku zákonodárnu a výkonnú moc na celom území Slovenska a jeho predmníchovských hraniciach bez ohľadu na to, či jednotlivé časti Slovenska budú oslobodzované vlastnými silami alebo spojeneckými armádami. Toto stanovisko Slovenskej národnej rady akceptoval prezident republiky Dr. E. Beneš i vláda československej republiky v Londýne ako predstavitelia nášho zahraničného odboja a v tomto smysle odovzdali i písomné vyjadrenie,² ktoré delegácia Slovenskej národnej rady priviezla so sebou na Slovensko. Z tohoto stanoviska Slovenskej národnej rady je zrejmá i funkcia vládneho delegáta. Predsedníctvo Slovenskej národnej rady dňa 16. októbra 1944 precizovalo pomer medzi Slovenskou národnou radou a delegátom vlády ČSR.³ Podať toho vládneho delegáta, resp. člena vlády považuje Slovenská národná rada za prostredníka medzi Slovenskou národnou radou a prezidentom a československou vládou v Londýne, ako aj za prostredníka medzi Slovenskou národnou radou a veliteľstvom sovietskych vojsk podľa československo-sovietskej úmluvy. Vo všetkých otázkach, v ktorých podľa usnesenia Slovenskej národnej rady zo dňa 29. septembra 1944 by sme sa obracali na prezidenta republiky a československú vládu, ako aj všetkých otázkach, v ktorých vzájomné informovanie a spolupráca medzi činiteľmi delegáta resp. člena vlády, ktorému za týmto účelom Slovenská národná rada zriadi a bude máceho a zahraničného odboja je potrebná alebo želateľná, budeme sa obracať na vládneho

¹ Viz dokument čí. 71. Text této věty byl pravděpodobně špatně reprodukován. Podle smyslu patří zřejmě: „Slovenská národní rada stanoví, že vykonáva, pokiaľ bude ...“.

² Srov. dokument čí. 92 a 93 spolu s poznámkami.

udržiavať kanceláriu pri svojom predsedníctve. Predsedníctvo Slovenskej národnej rady svojim usnesením zo dňa 16. októbra 1944 ďalej zdôraznilo, že najužšiu spoluprácu vládneho delegáta a jeho politických poradcov so Slovenskou národnou radou si osobitne želá a víta a navrholo, aby sa vládny delegát, resp. člen vlády zúčastňoval zasadaní predsedníctva a sboru povereníkov Slovenskej národnej rady a okrem toho so svojimi politickými poradcami sa zúčastňoval plenárnych zasadnutí Slovenskej národnej rady. Predsedníctvo Slovenskej národnej rady požiadalo tiež vo svojom usnesení zo dňa 16. októbra 1944, aby v tomto smysle bol dekrét prezidenta republiky o vládnom delegátovi, pokiaľ ide o územie slovenské, pozmenený. I s týmto usnesením Slovenskej národnej rady súhlasil prezident republiky Dr. Beneš ako aj československá vláda v Londýne.⁴

Keď delegácia Slovenskej národnej rady pre oslobodené územie započína svoju činnosť na oslobodenom území Slovenska, prizvukuje, že sa pridržiava usnesení Slovenskej národnej rady zo dňa 29. septembra 1944 a zo dňa 16. októbra 1944 akceptovaných prezidentom republiky Dr. Edvardom Benešom a československou vládou v Londýne v dopisoch, ktoré poslali po delegátoch Slovenskej národnej rady pp. Ursíny a L. Novomeským Slovenskej národnej rade. S uspokojením konštatujeme, že vládny delegát pán minister Nemeček v smysle rozhodnutia Slovenskej národnej rady a prezidenta republiky ako i československej vlády, určil pomer vládnej delegácie k delegácii Slovenskej národnej rady a po usídlení v Košiciach, kde Slovenská národná rada pôsobí, započal svoju činnosť.⁵

Taktiež Slovenská národná rada v smysle svojich usnesení poskytuje vládnomu delegátovi, jeho poradcovi a spolupracovníkovi všetko, k čomu sa svojimi rozhodnutiami i rozhodnutiami svojho predsedníctva zaviazala. Nakoľko pri svojom pôsobení na území Slovenska, oslobodeného Červenou armádou a I. sborom čsl. armády, sa vyskytujú otázky celoštátneho významu, ako sú na príklad otázky menové, vojensko-politické atď., predsedníctvo delegácie Slovenskej národnej rady sa usnáša, že už teraz budú príslušní povereníci Slovenskej národnej rady spolupracovať s referentami dotýčajúcich rezortov vládnej delegácie.

Predsedníctvo delegácie Slovenskej národnej rady pre oslobodené územie s povďakom kvituje návrh vládneho delegáta pána ministra Nemca, aby Slovenská národná rada použila odborné vedomosti jednotlivých jeho politických poradcov a jednotlivých jeho spolupracovníkov. Žiada preto pána vládneho delegáta, aby pre jednotlivé povereníctva uvoľnil zpomedených spolupracovníkov vládnej delegácie menovite týchto odborníkov:

(...)⁶

Predsedníctvo delegácie Slovenskej národnej rady uvíta, ak v smysle rozhodnutia predsedníctva Slovenskej národnej rady zo dňa 16. októbra 1944 sa vládny delegát bude zúčastňovať zasadaní jednotlivých orgánov Slovenskej národnej rady. Čas a miesto zasadnutí jednotlivých orgánov národnej rady budú vládnomu delegátovi ministru Nemcovi oznamované od prípadu k prípadu. Slovenská národná rada by uvítala, keby na tieto zasadnutia poslal vládny delegát predstaviteľa svojho úradu, ak sám nemôže prísť, resp. keby stály predstaviteľ jeho úradu sa zúčastňoval na týchto zasadnutiach s ním.

Je len samozrejmé a v záujme spoločnej veci očakáva Slovenská národná rada, že politickí poradcovia vládneho delegáta pp. mgr. Hála, poslanec Valo a dr. Hodža budú so Slovenskou národnou radou spolupracovať a najmä slovenskí poradcovia delegácie budú spolupracovať stále a pravidelne.

Úradníkov pána vládneho delegáta preberá Slovenská národná rada provizorne do tých čias, kým k Slovenskej národnej rade neprídu jednako schopní a dôveryhodní úradníci z ostatných častí Slovenska. Tento princíp uplatňujeme i pri prijímaní slovenských úradníkov a zamestnancov. Úradníci prepožičaní nám pánom vládnom delegátom podliehajú pri-

³ Viz dokument čí. 82.

⁴ Rozbor této problematiky je obsažen v poznámkách k dokumentům čí. 84, 87, 90 a 93.

⁵ Srov. dokument čí. 160 s přísl. poznámkou.

⁶ Vynechány údaje personální povahy.

rodzene Slovenskej národnej rade a sú pre nich záväzné smernice a usnesenia Slovenskej národnej rady pri ich činnosti.

Pokiaľ ide o „Veliteľstvo oslobodeného územia“⁷, Slovenská národná rada je toho názoru, že vnútornú správu a bezpečnostnú službu na oslobodenom území vykonávajú národné výbory s národnými strážami a vykonávanie vojenských záležitostí prináleží štábu bojujúcej armády, ktorá môže pre určité úkoly mať prípadne orgány v zázemí. Po mobilizácii, ktorá po tieto dni na oslobodenom území prebieha, bude mať Sbor čs. armády i dosť slovenských síl pre vykonávanie spomínaných úloh.

Okrem toho, ako bolo nesporne zistené i pri spoločnej návšteve pána vládneho delegáta s členmi Slovenskej národnej rady u zástupcu ľudového komisára pre záležitosti zahraničné Vyšinského v Moskve, inštitúcia Veliteľstva oslobodeného územia odporuje duchu i litere dohody československo-sovietskej, ktorá predvída zriadenie vojenskej misie, nie však „Veliteľstva oslobodeného územia“, v dôsledku čoho by existencia „Veliteľstva oslobodeného územia“ na Slovensku mohla skalíť dobrý pomer československo-sovietsky, čo Slovenská národná rada v žiadnom prípade nemôže pripustiť.

Žiadame preto pána vládneho delegáta, aby inštitúciu „Veliteľstva oslobodeného územia“ upotrebil pre prvoradé vojenské účely. Praktickú spoluprácu s vládnym delegátom i so sborom jeho poradcov a úradníkov začíname v predpokladu, že sa bude vyvíjať v duchu vzájomného porozumenia a srdečných vzájomných vzťahov. Slovenská národná rada očakáva, že tiež úradníci, ktorých pán vládny delegát láskave prepožičiava Slovenskej národnej rade, ako aj úradníci pána vládneho delegáta v úradnom i súkromnom jednaní s civilným obyvateľstvom budú sa spravovať v duchu vzájomných dohovorov medzi Slovenskou národnou radou a prezidentom republiky Dr. Benešom a vládou v Londýne a budú rešpektovať cty nášho národa i jeho tradíciu, vytvorenú v zápase o svoje oslobodenie. Predsavzatím Slovenskej národnej rady je, aby terajšie úsilie o oslobodenie Slovenska a obnovu normálnych pomerov na ňom bolo sladené s úsilím o oslobodenie aj ostatných častí Československej republiky, Moravy a Čiech, pretože Slovenská národná rada je ovládaná čestným predsavzatím, aby slovenský národ mal možnosť vo svojej histórii odmeniť sa národu českému za pomoc v roku 1918 a odčiniť potupu z roku 1938.

S týmto predsavzatím začína Slovenská národná rada ako vrcholný orgán domáceho odboja svoju spoluprácu s vládnym delegátom, ktorý je v oslobodenom domove i reprezentantom odboja zahraničného. Dr. Ján Púll v. r., Ján Ursíny v. r., L. Novomeský v. r.

AÚD KSČ. Praha. Fond Klement Gottwald. Ze zprávy o činnosti vládní delegace na osvobozeném území ČSR dne 11. IV. 1945. Opis.

[161]

1945, kolem 10. února. Košice. — *Depeše vládního delegáta pro osvobozené území čs. vlády do Londýna o jeho činnosti na osvobozeném území Slovenska a o jednáních se sovětským velením o správě tohoto území, odeslaná prostřednictvím velvyslance Zd. Fierlingera.*

Tajné.

Němec sděluje:

1. Po příjezdu do Košic¹ jednal jsem oficiálně se SNR: odevzdám jí plnou správu osvobozené

⁷ Viz pozn. čís. 8 k dokumentu čís. 157.

¹ Jak vyplývá z Němcovy zprávy o činnosti vládní delegace, došlo záhy po jeho návratu z Moskvy na čs. území k jednání o přesídlení vládní delegace ze Zakarpatské Ukrajiny na osvobozené území Slovenska. V pořadí se štábem IV. ukrajinského frontu dne 26. ledna 1945 byly určeny za prozatímní sídlo čs. administrativy